

5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

6. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII // Відомості Верховної Ради, 2015, № 2-3, ст. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

Рубленко Альона Анатоліївна,
судовий експерт сектору дактилоскопічних
досліджень відділу криміналістичних видів
досліджень Луганського НДЕКЦ
МВС України

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ДЖЕРЕЛ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Відповідно до статті 2 чинного кримінального процесуального кодексу України завданням кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Задля досягнення мети та завдань кримінального судочинства, слідчому або іншому суб'єкту, що здійснює кримінальне провадження на стадії досудового розслідування необхідним є наявність фактичних даних, отриманих у передбаченому кримінальним процесуальним законодавством порядку, на підставі яких, слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню, тобто безпосередньо сама наявність доказів (ст. 84 КПК) [1]. Законом передбачений вичерпний перелік джерел доказів, до яких належить висновок експерта – докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи.

Сама експертиза являє собою розгляд, дослідження експертом-фахівцем у певній категорії знань, питань, що потребують спеціальних знань, якими не володіє слідчий. У найбільш загальному вигляді експертиза - це спосіб аналізу причинно-наслідкових зв'язків не тільки стосовно того, що вже відбулося, але й того, що очікується, має або може відбутися; це спосіб пізнання певної реальності у тих випадках, коли ця реальність не піддається прямому вимірюванню, обрахуванню і взагалі якому завгодно «об'єктивному дослідженню». При

розслідуванні злочинів в практичній діяльності використовується судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду (ст. 1 ЗУ «Про судову експертизу») [3].

Провадження експертиз в кримінальному судочинстві регулюється: Конституцією України, Законом України «Про судову експертизу», КПК України, відомчими правилами та інструкціями Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України та наказами Міністерства внутрішніх справ України з питань проведення експертизи. Отже проведення будь-якого дослідження з використанням спеціальних знань, на основі яких відбувається збір інформації, носіями якої можуть бути як матеріальні так і «ідеальні» джерела, передбачається та здійснюється відповідно до вимог законодавства, та не повинно суперечити зазначеним у ньому нормам. Одним з аргументів, що зумовлює необхідність провадження та використання судової експертизи у кримінальному судочинстві є те, що слідчий, особливо на початковому етапі розслідування, оперує не стільки доказами, скільки слідами злочину, в яких міститься інформація про властивості об'єктів та ознаки їх взаємодії, що має важливе доказове значення для встановлення істини у справі. Найчастіше зазначена інформація, має прихований характер, тому не завжди може бути застосованою безпосередньо суб'єктами, здійснюючими кримінальне провадження, що зумовлює необхідність використання експертизи та залучення фахівців-експертів, що оперують певними уміннями та навиками – спеціальними знаннями, необхідними для фіксації та залучення доказів отриманих завдяки проведенню слідчих та інших процесуальних дій. Основним засобом отримання доказів за допомогою таких знань і є судова експертиза, а точніше висновок експерта, проведений спеціальним суб'єктом – судовим експертом, за результатами проведення якої і визначається джерелом доказів у справі.

Доказове значення отриманих доказів полягає у наданні певної характеристики, що відображає місце зазначеного доказу в системі інших доказів у справі, а також рівень аргументованості висновку експерта та його сприятливості до розуміння усіма суб'єктами кримінального провадження.

Одним із дискусійних питань є визначення можливості проведення судової експертизи до порушення кримінальної справи. Так наприклад, В.П. Бахін, В.К. Лисиченко, та інші є прихильниками проведення експертизи до порушення кримінальної справи, мотивуючи це тим, що таке рішення, зокрема, усуває спрощення, що має місце при вирішенні питань про наявність або відсутність алкогольного сп'яніння, тяжкості тілесних ушкоджень і т. ін. Вчені-юристи, зокрема Є.В.Рибачук, В.М.Савицький підтримують протилежну бік зазначеного питання, що існувало під час дії Кримінально-процесуального кодексу 1960 року. Слід зазначити, що законодавство 2012 року (КПК 2012), на законодавчому рівні вирішило зазначену проблему, зазначивши, що

експертиза проводиться експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Іншими словами експертиза може бути призначена і проведена лише після внесення відомостей до Єдиного реєстру досудового розслідування. Це зумовлено тим, що лише під час досудового розслідування з'являються сторони кримінального провадження за зверненням яких і може проводитись експертиза.

Слід зазначити, що відповідно до кримінального процесуального кодексу України, сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених кримінальним процесуальним законодавством (ч. 2 ст. 22 КПК України). Відповідно до зазначеної норми підставою для проведення експертизи є не лише передбачений законом процесуальний документ (постанова, ухвала) про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою (органом), а й письмова заява (лист) замовника (юридична або фізична особа) з обов'язковим зазначенням його реквізитів, з переліком питань, які підлягають розв'язанню, а також об'єктів, що надаються. Слід зазначити, що перелік суб'єктів, що мають право ініціювати проведення експертизи досить широкий, і до нього належать усі суб'єкти кримінального перше – який процесуальний порядок призначення експертизи; друге – в якій черзі суб'єкти матимуть змогу отримання зразків для проведення експертизи.

Отже, розглянувши питання судової експертизи під час кримінального провадження можна зробити висновок про те, що відповідно до норм кримінального процесуального законодавства висновок експерта має доказове значення у судовому провадженні. Ініціювати проведення експертизи мають певні суб'єкти кримінального провадження, яким надається змога самостійного збору доказів по справі, задля досягнень завдань кримінального провадження. Проведення судової експертизи можливо лише після внесення відомостей до ЄРДР, що вирішує певні питання призначення даної процесуальної дії.

Список використаної джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88.

2. Узагальнення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про судову практику застосування судами кримінально - процесуального законодавства при призначенні судових експертиз і використання їх висновків у кримінальному судочинстві від 01.06.2011. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VRR00026>.

3. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038а-XII від 25.02.94 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 28, ст.232.